

PERS-SCHOUW.

Opleidingsschool-wetenschapsinstituut.

Prof. Hoekstra heeft een — helaas nog steeds noodzakelijk — woord gesproken in „De Bazuin”, over de zeer gelaufige antithese van „universiteit” en „seminarie”, of: „opleidingsschool” en „faculteit”. We citeren:

Als Kweekschool voor predikanten is de Theologische School naar haar idee een Hoogeschool, die de theologische wetenschap beoefent.

En wat ze is naar haar idee, is ze ook in de werkelijkheid. Het peil van haar onderwijs en de methode van studie kenmerken haar als Hoogeschool.

De Theologische School is dus Hoogeschool en tegelijk Kweekschool.

De Vrije Universiteit is het evenzeer.

Eike Universiteit is een Kweekschool ter opleiding van hen, die als predikant, leeraar, arts, advocaat, enz. een leidende positie in het maatschappelijke leven zullen innemen.

De Vrije Universiteit is een Kweekschool voor predikanten.

De Vrije Universiteit is een Kweekschool voor advocaten.

De Vrije Universiteit is een Kweekschool voor leeraren aan Gymnasia en Hoogere Burgerschoolen.

De Vrije Universiteit hoopt te worden een Kweekschool voor geneesheeren.

Omdat de Vrije Universiteit een Kweekschool is, heeft ze jarenlang gevochten voor den effectus civilis. Ze heeft den effectus ecclesiasticus van de Gereformeerde Kerken verkregen; hare candidaten hebben dezelfde rechten als die van de Theologische School, omdat de Vrije Universiteit een Kweekschool is voor predikanten.

Gij zegt misschien: „nu legt gij toch wat eenzijdig nadruk op het Kweekschoolkarakter van de Vrije Universiteit; ze is toch in de eerste plaats een inrichting van hooger onderwijs en dient tot beoefening van de wetenschappen.”

Daarop zij geantwoord, dat ik geen oogenblik uit het oog verlies, dat de Vrije Universiteit een Hoogeschool is, die de beoefening der wetenschappen ten doel stelt. Het is echter wel eens noodig, juist om niet eenzijdig te worden, er bij te zeggen, dat een Hoogeschool naast dit theoretisch tevens een praktisch doel heeft, n.l. de opleiding voormanschappelijke betrekkingen, waarvoor een wetenschappelijke opleiding vereischt wordt.

Een Hoogeschool is dus een Kweekschool.

Onze Hoogeronderwijswet spreekt dit terecht uit in haar eerste artikel.

En de werkelijkheid van het leven onzer universiteiten is daarmee in overeenstemming.

Daarom is de tegenstelling van Hoogeschool (Universiteit) en Kweekschool valsch.

Indien ze dit niet ware, dan zouden de directoren van de V. U. wel zeer beginsel-verloochenende menschen zijn geweest, toen zij het contract met de Geref. Kerken aanvaardden. Ieder die wil, kan in de jongste uitgave van onze Kerkenordering dat contract lezen en nagaan, hoezeer de Theol. Fac. der V. U. zich contractueel verplicht ziet, te rekenen met de „opleiding” ten bate der kerken.

Evenals ik voor 2 weken de leuze (hoe vaak viel ze te beluisteren juist in de uitwerking van de antithese tusschen opleidingsschool en wetenschapsinstituut) ongereformeerd noemde, die zegt: „de wetenschap om de wetenschap”, zoo zegt nu ook Prof. Hoekstra:

Er is ook wel eens beweerd, dat aan de V. U. de wetenschap wordt beoefend om de wetenschap.

Wie dit zou voorstaan, zou een gevaarlijke stelling verkondigen, een stelling, die ingaat tegen het Geref. beginsel, dat er niets is om zichzelf, maar alles er is om wat anders, en dat, in laatste instantie, alle dingen zijn om God.

De stelling, dat de wetenschap er is om zichzelf, is met de werkelijkheid in strijd.

Het beweren de wetenschap om de wetenschap is meer heidensch dan christelijk.

Het is een uitging van zuiver Rationalisme.

Het stelt toch de waarheid met het door de ratio gekende gelijk.

„Door de wet beschermd”.

Prof. Hoekstra zegt:

In „De Reformatie” heeft Prof. Grosheide de opmerking gemaakt, dat in Nederland de doctorstitel een door de wet beschermde titel is.

Deze opmerking is juist.

Als de Theologische School te Kampen den doctorstitel verleent, is die dan ook „wettelijk beschermd”.

Volgens art. 149 van de Hoogeronderwijswet kan ieder Nederlandsch onderdaan, elke erkende vereeniging, en ieder Kerkgenootschap een bijzondere school voor hooger onderwijs openen.

De Theologische School te Kampen is zulk een bijzondere school voor hooger onderwijs, die onder art. 149 der wet thuis hoort.

Zij zendt dan ook volgens art. 151 der wet jaarlijks vóór 1 Maart aan het gemeentebestuur en vóór 1 November aan den Minister van Onderwijs een verslag over het afgelopen studiejaar.

Zoo is de Nederlandsche Handelshoogeschool geslicht door particulieren met overheidssteun en is de R.-K. Handelshoogeschool te Tilburg opgericht volgens opdracht, gegeven door het Doorluchtig Episcopaat der Ned. Kerkprovincie. Deze laatste inrichting is niet ondergebracht bij de Roomsche Universiteit te Nijmegen, zooals b.v. wel geschied

is met de in 1922 opgerichte Handelsfaculteit te Amsterdam.

Maar — gelijk ik reeds herhaaldelijk opmerkte — de „bescherming” door de wet betekent niet een beperking voor de doctoraten in de theologie, zooals die zouden verleend worden door vrije faculteiten. Evenals de wet de hoogleraren der V. U. isoleert bij het promoveeren in de theologie, zoo wordt ook vereischt, dat de theologische doctoraten van de Roomsche universiteit in Nijmegen verleend worden met vermelding van de volmacht van den H. Stoel, die dan ook op de getuigschriften zal te vermelden zijn. Effectus civilis heeft zulk een theologisch doctoraat te Nijmegen of aan de V. U. dan ook niet. Kampen zal daarin precies voor de wet gelijk staan met andere theologische faculteiten.

Andere stemmen.

Ik wil besluiten met enkele verspreide artikelen kort te memoreeren.

Ds Hagen zegt in „Delftsche Kb.”:

Het is te hopen, dat deze kwestie niet weer opnieuw onze Kerken gaat beroeren. En dat men in geen geval een overhaaste beslissing neme. Er is alles voor om een commissie te benoemen die dit punt een- en alle kanten onder de oogen ziet en op de eerstvolgende Synode met een belijnd voorstel komt.

Ds Gunst zegt in „Leidsche Kb.”:

De Synode te Groningen moet er nu maar eens een stokje bij steken, en een besluit ja of neen zeggen, mits de uitspraak dan ook op goede gronden begoste. „Voor ditmaal ga heen”, is het tot nog toe geweest.

Voorts herinnert Ds Gunst aan een oud rapport van Curatoren, waarin deze zinsuede over den doctoralen graad:

Niet rechtstreeks wijst de Kerk hem toe, omdat zij geen wetenschappelijke inrichting als zoodanig is, maar predikater der waarheid; maar door hare Theologische School, die uit haar zelve geboren en daarom het wettig orgaan is, waardoor zij in dezen handelt.

Ds Scheele merkt in „Goudsche Kb.” op:

Beide inrichtingen hebben onzen steun noodig, beide inrichtingen moeten tot volle ontplooiing komen. Rivaliteit mag er in dezen niet zijn. Wanneer dit gemeenschappelijk gevoeld werd, het zou tot een rijken zegen der Gereformeerde Kerken zijn en beide inrichtingen zouden er wel bij varen.

In „Geref. Kerkb. v. Amsterdam-Zuid” zijn reeds 2 art. verschenen, die de verwachting van een vervolg-artikel schijnen te wekken¹⁾. Los staat daarvan een de synode inleidend artikel van E., waaruit ik ontleen:

Aan den eenen kant moge afwezig blijven een zelfs onbewust speculeeren op moeilijkheden, waarin de eene opleiding tegenwoordig is gewikkeld, — aan den anderen kant werke men niet te spoedig met het zwaar geschut van „beginselen”, waarvan het werkelijk beginsel-karakter niet boven allen twijfel verheven is, tegen redelijken nitbouw van de andere opleiding.

Tenslotte nog een opmerking van een onderling in „Geref. Kbl. v. Ov. & Dr.”:

Slaat men bijv. de Acta op van 1914, in verband met het „promotierecht” o.a. nog al eens genoemd dezer dagen, dan treft het den oplettenden beschouwer, dat hij slechts 6 namen van toen thans nog aantreft.

Persstemmen van deze week over Kampen.

Behalve wat ik boven citeerde (en voor het nu van verleden week bestemd had) trof ik nog bij de kerkelijke pers een art. van ds Gunst in „Rijnd. Kerkb.”:

Het is teleurstellend, dat het Curatorium zich niet uitgesproken heeft over de weer aan de orde gestelde kwestie van het promotierecht.

Het is mij bekend, dat de beste stuurhut aan wat staan, maar deze zaak hangt nu al vijftig jaar en het curatorium kan zich op den duur er niet buiten houden.

Even later:

Volgens Prof. H. de Cock, in zijn „De Kerkenorde van Dordrecht A° 1618—19 benevens de latere synodale bepalingen der Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland”, is op de daar op volgende Synode van 1882 de zaak weder ter sprake gebracht, en gezegd, dat nog geen behoefte gevoeld werd „om zich nu reeds over de wenschelijkheid van het verleenen van een doctorstitel uit te spreken”.

Ik heb in de Handelingen van 1882 deze uitspraak niet kunnen vinden. Is het daar wellicht gedaan gelijk op de laatstgehouden Part. Synode van Zuid-Holland (Noord) te Bodegraven waar het blijkbaar niet noodig werd geoordeeld publiek van de zaak melding te doen? In het „Kort Verslag” dezer Synode is van het voorstel der Classis Leiden in ’t geheel geen gewag gemaakt. Dit kan ook bij vergissing geweest zijn.

Op de part. syn. v. Zuid-Holl. Noord was dit jaar de verhouding: 13—11.

Wat voorts de vroegere gedachtenstroom leert, ds Gunst zegt er dit van:

Wat blijkt evenwel reeds uit hetgeen wij uit de discussies van vroeger te weten komen?

Dit, dunkt mij. Men beschouwde de Theol. School niet slechts als een Opleidingsschool, als een vakschool, voor de toekomstige Bedienaren des Woords, maar ook

¹⁾ Deze copie, evenals de voorgaande, bleef verleden week staan. Beneden citeer ik nog nader bedoeld blad.

als een inrichting waar de Theologie als wetenschap diende gelooerd te worden.

Opleidingsschool en School voor wetenschap wilden men laten samenvallen.

En tenslotte:

In 1885 kwam de vraag over het promotierecht bij vernieuwing aan de orde. Hetgeen toen namens Curatoren der school, bij monde van Dr A. Brummelkamp, is gezegd en geadviseerd is door de Synode beaamd.

In de Handelingen der Synode is te lezen, o.m. dat een predikant (Ds S. A. v. d. Hoorn van Tiel, een wetenschappelijk man, bekend ook door onderscheidene geschriften, en opgeleid aan de Theol. School) zich had aangeboden voor het doctoraal examen.

Dr A. Brummelkamp zeide, namens het Curatorium: „Het Curatorium oordeelt, in overleg met de Docenten, dat de Theologische school het recht heeft tiel te verleenen, maar moent nochtans op de ganstaande Synode te moeten uitspreken, dat de tijd nog niet is gekomen, om dat recht uit te oefenen. Dit advies berust op de overweging, dat er tweeërlei Doctoraat in de Gereformeerde Kerk bestaat, of althans bestaan kan. Het eerste is het Kerkelijk Doctoraat... wel te onderscheiden van het tweede Doctoraat, dat een zuiver wetenschappelijke graad is, waarvan hier alleen sprake wezen kan... Van dien Doctorstitel als wetenschappelijke graad in de Theologie, geloof ik het Curatorium, dat de kerk bevoegd is hem te verleenen...”

Zoodat, wie aan het probleem „Erfgenamen en erfenis” mocht willen herinneren, goed doet, ook tot deze dingen zijn aandachtssfeer uit te strekken. Zie overigens, wat dat betreft, hier onder.

In „Goudsche Kb.” zegt ds v. d. Sluis:

De Synode is immers geen wetenschappelijk college, maar een kerkelijke vergadering, en dus onbevoegd, om zuiver wetenschappelijke vraagstukken te behandelen.

Niemand vraagt dit echter van de synode. Gelijk ook niemand dit vraagt van welke organisatie ook, die een hoogeschool in het leven riep. De vraag ligt op ander terrein, waarover ik reeds sprak.

Voorts zegt ds v. d. S.:

De Titel van Doctor in een of andere wetenschap, ook in die der Godgeleerdheid, draagt een zuiver wetenschappelijk karakter, heeft in en voor de Kerk niet de minste waarde en is dus hoognaamd geen behoefte, waarin de Kerken moeten voorzien.

Heeft de titel geen waarde? Als titel natuurlijk niet. Maar de procedure, die tot de titelverleening leidt, heeft voor de kerk groote waarde, en ook voor de interne ontwikkeling der hoogeschool; en voorts heeft de kerk groote vrucht van hen, die den titel hebben, maar dan ook daarna blijven werken. Hetgeen niet altijd geschiedt.

Eindelijk zegt ds v. d. S.:

Rome heeft de toekening van de vrijheid om te promoveeren wel voor den paus gereserveerd, maar de Gereform. Kerken hebben zulk een recht nimmer in eenige belijdenis of Kerkenorde voor zich zelve geindiceerd.

Juist, het reserveeren ligt eenigszins op de Roomsche lijn. Maar wie wil hier iets voor de kerk reserveeren, dat aan anderen geweigerd wordt? De kerk begeert geen monopolie, en Kampen dringt het niet op. Bovendien is de „beoefening” der wetenschap juist het omgekeerde van het afkondigen van decreten en is de instandhouding van een naar den huidige stand der wetenschap ingerichte faculteit (ook met bewaring van den grondslag der belijdenis) een verscherping van de antithese met Rome; terwijl de binding van Kampen aan de kerkelijke belijdenis met uitsluiting van zuiver wetenschappelijke onderzoekende studie een zwenking den Roomschen kant uit is. Wil men van Rome afwaaien, dan moet het juist nog verder de richting van 1896 uit tot de thans gevraagde consequentie.

Eindelijk zegt ds v. d. S.:

Bovendien zou door deze concessie de vrede toch niet verkregen worden, wil de voorstanders van het doctoraat aan de Theol. School nog veel verder strekkende wenschen koesteren, en deze na de verkregen concessie terstond aan de orde zouden stellen.

Dit begrijp ik niet. Ik weet er ook niets van. Wat ik wel zou weten, heb ik hier ronduit gezegd. Er valt niets te verbergen, en ik kan niet geloven, dat iemand een slag om den arm houdt.

Tenslotte zegt ds v. d. Meulen in „Friesch. Kbl.”:

Nog niet, maar op den duur zal het promotierecht niet aan de Theol. School kunnen worden onthouden.

„Erfgenamen en erfenis”... en Kampen.

In de „Geref. Kb. v. Amsterdam-Zuid” zegt v. K. in het boven vermelde vervolg- (tevens: slot-) artikel:

Het wordt ons toch wel wat vreemd te moede, wanneer we weinige jaren na Kuyppers dood zoo en lagnette behandeld zien een der belangrijkste beginselen, die hij gepoogd heeft ons in te prenten, en het blijkt wel hoognoedig in onze kringen te refereren en te schrijven over Erfgenamen en Erfenis.

Indien hierbij mocht zijn gedacht aan wat ik op den jongsten Vrije-Universiteitsdag zei, en eenige tegenstrijdigheid mocht worden geconstateerd of tusschen de regels te lezen zijn tusschen wat ik toen sprak en nu hier schrijf, dan antwoord ik:

le wordt het

ot 1648.

e boeken en

oelijke, aan

peeren. Loc

geheel). Stu

den met de

Spreuken of

aan de Ro

ntw: locus de

open worden.

pensum. Het

s, maar men

liger.

als theoloog

like stukken.

ler Patres is

(op beperkte

onlijk kennis

noeg. Liefst

blaatiek, één

hem is de

moet in hem

gie, klanken

derheid. Van

enig leetuur

is niet goed

heel goed, is

e Antwerpen.

van Aqu

1841 uitge

as geheel en

no misschien

ver over de

zijn geheele

bij Koch te

boeken, die

r België.

is 1500.—

ersvignet) bij

— In Eng

van Calvyn

es maar aan

rst in ’t Hol

st Latijn. Be

een prijke te

ezen.

zuiverste en

ir dan theo

dies niet uit

ulaw op het

erdreven, het

3 Maerk is

u korten tijd.

De verlater

amousteit

e. Het Latijn

een roman

hebben, moe

door in een

verbeodings

der reifen

alsche klaver

sent uit zich

zich dit te

king is een

het Fransch

nadoen, maar

aedicatie. Het

gemocdeijk

weemaal per

telkens door

herseus van

ekkaar moet

en, die met

an het begin

putafje gele

angeboden

moet elkaar

st men ook

te te spreken

hoteantie ver

het grijpen

an buiten te

verzen kool

u.

a. pleiten voor de historische lijn houdt niet in critiekloze aanvaarding van wat overgeleverd is; dit heb ik trouwens zelf opgemerkt te Arnhem; en van strijd is dus geen sprake. Wel meen ik, dat niemand het recht heeft zich van het verleden los te maken, als hij geen argumenten geeft. Dit eerbied voor de lezers zoowel als voor het verleden, heb ik dan ook daarvan rekenschap gegeven;

b. Dr. Kuyper is niet onze eenige erflater; in dit geding spreken ook mee mannen als Bavink, die anders oordeelde, en die ook van het thans ingediende voorstel — toen het onderstellend-wijs ter sprake kwam — heeft erkend, dat het iets anders was, dan indertijd afgewezen werd; en voorts mannen als Brummelkamp (zie boven) en vele anderen;

c. Dr. Kuyper, zelfs al zou men hem alleen willen doen spreken, heeft in zijn leven op dit punt meer dan één kant uit gewezen; hij zelf verplicht het nageslacht, nog eens het probleem te stellen.

d. de geachte schrijver verliest m.i. den historischen gang van het debat uit het oog. Dat Delft ter sprake kwam, was vooral hierom: vroeger heette het, dat incorporatie in een universiteitsgehoel noodig was voor erkenning van het ius promovendi. Delft staat daar als bewijs dat Dr. Kuyper, toen die gedachte tegen zijn eigen werk aangevoerd werd, ertegen heeft geopponeerd. Dat anderen weer met een beroep op Dr. Kuyper dezelfde idee lanceeren, als die hij in de Tweede Kamer weersprak, dat was de historische aanleiding tot het debat. Wie trouwens argumenten probeert te geven, behandelt niets en bagatelle.

Indien de schrijver van het artikel niet mocht bedoeld hebben, wat ik zoeven mogelijk achtte, dan gaan deze opmerkingen wel hem zelf voorbij, doch hebben misschien haar nut voor zijn lezers. Voorts zegt de schrijver:

Het promotierecht verleenen, dat is niet anders dan van de School als opleidingsinstituut maken een Theologische Hoogeschool, zooals zij dan ook straks zal moeten heeten. En zulk een hoogeschool in stand houden en verzorgen dat is niet anders dan „Wissenschaft treiben”, aan wetenschap doen.

Indien hiermee alles gezegd was (de schrijver zelf laat echter duidelijk bemerken, dat hij de kwestie scherp en breed stelt, dan zou óók moeten losgelaten worden, wat thans bestaat, indien n.l. „Wissenschaft treiben” de kerk niet vrijstaat. Maar ik wijs nog eens op de doelstelling: aan de V. U. mag men niet wetenschap beoefenen zonder een buiten die beoefening gelegen doel, en te Kampen staat het evenzoo. Wil men dus dien kant uit, dan moet eerst worden weerlegd, wat opgemerkt werd toen ik zei: de kerken dienen zichzelf en vervullen beter eigen taak, indien zij het voorstel aanvaarden, het wel: op de thans gestelde voorwaarden en naar thans gegeven redeneermethode.

Een geïsoleerde, nieuwe beoefening van wetenschap wordt niet gevraagd; men heeft het alleen over de consequentie, die organisch opbloeit uit wat eenmaal bestaat. Het gaat er niet om, dat de kerken een nieuwe taak aanvaarden zullen, maar dat ze een uit eenmaal begonnen werk opkomende levensuiting niet smoren zullen. Van opzettelijkheid in beginselfabricage is hier geen sprake, noch van karakterverandering.

Omdat deze praelabele kwestie niet afgehandeld is, kan voorts blijven rusten wat de geachte schrijver nog verder opmerkt, wijl dat eerst aan de orde zou komen, indien de thans gevolgde argumentatie onduidelijk gebleken was. Dat trouwens de schrijver geen overwegende principiële bezwaren ziet (immers over door Gods Woord geëschte beginselen stap men niet heen) blijkt wel uit enkele beslissende uitspraken, die ik hier weergeef:

Zien wij zoo de School, als uit den nood der tijden geboren, dan moet ook worden erkend dat zij krachtens haar oorsprong in zich het beginsel draagt, dat consequent tot den uithouw tot volledige theologische hoogeschool voert. Wie eenmaal op het gebied van het hooger onderwijs de hand aan de ploeg slaat, die moet verder. Het moge zijn uit eigen roeping of uit van buiten opgelegde nood, het moge zijn als vereeniging, als Overheid of als kerk, het moge bedoelen rechtsgeloorde, natuurkundige of theologische vorming — het maakt alles geen verschil, men wordt voortgedreven. Men kan een bepaalde lagere of middelbare school laten zooals ze is, haar beletten zich uit te zetten boven een zekere mate, omdat ze een schakel is in een welgeordend systeem, waarin de deelen in elkaar passen en elkaar aanvullen. Maar een wetenschappelijke opleidingsinrichting geheel op zichzelf gezet te midden van een krachtige kerkengroep, groeit uit innerlijken levensdrang omhoog tot de volle wasdom is bereikt. Het wetenschappelijk karakter al is het aanvankelijk ook nog zoo zwak, beslist hier voor de toekomst. Wie theologisch onderwijs wil zonder graadverdeling moet straks telkens met de bijl. komen om den boot van zijn kruin en takken te ontdoen. Het leven, de wetenschap zelf, persl en dringt hier.

En tenslotte:

Hetgeen dengenen, die voor het promotierecht niet zoo warm voelen of er principiële bedenkingen te-

gen hebben, zoo slechts rest is zich de vraag te stellen, of de maatregel bepaald tegen het belang der kerken is en of de principiële bezwaren dwingen tot een onverbiddeleken. Wat het eerste betreft, schadelijke gevolgen zullen wel moeilijk aan te wijzen zijn. Men kan zich denken, dat straks nu ook nog zal worden gevorderd, dat uitsluitend of bij voorkeur met het onderwijs aan de School — dan Hoogeschool — zullen worden belast zij die daar hun graad hebben gehaald, maar zooveel vertrouwen mag men in het gezond verstand in de kerken ook voor de toekomst nog wel hebben, dat wie benoemingen niet alleen wil laten afhangen van bekwaamheid en geschiktheid, zijn invloed totaal verspeelt. En als men eendrachtigheid en met het oog daarop weg-neming van werkelijke of vermeende grieven, een groot belang der kerken vooral in den komende tijd acht, dan is er zeker veel voor te zeggen als het eenigszins kan nu maar aan het weer ontwaakt verlangen toe te geven. Onze kerken gaan een periode tegemoet, waarin zij minder dan ooit slepende kwesties, die de broeders stug en stroef tegenover elkaar maken en onverwacht zelfs tweedracht kunnen verwekken, kunnen velen. En wat aangaat het beginsel dat de kerk niet anders dan bij noodzaak, in abnormale omstandigheden, als een scheppend orgaan op het gebied der wetenschap mag optreden, zoo zouden we de opmerking willen wagen, dat we aan dit beginsel toch al niet meer zijn eisch kunnen geven. De School optrekken tot een Hoogeschool is in wezen niet anders dan wat het accepteren in 1892 eener eigen inrichting was, het zeggen van de e. m. d. a. en de b. Het promotierecht ligt in beginsel gegeven niet pas in 1896 bij de reorganisatie der School, of in 1891 in „Beiding” maar in 1854, toen de School werd opgericht en de kerk als kerk rechtstreeks aan theologie ging doen.

Zoo ziet men, dat bij verschil van accent de harmonie in dit geval wel te vinden is. Feitelijk ligt de kwestie al beslist in de aanvaarding van een wetenschappelijke kerkelijke hoogeschool. De oude opleidingskwestie wordt niet opgerakeld; slechts wordt uit het bestaande conclusie genomen. Gegeven het FEIT der wetenschappelijke inkleeding van Kampen geldt thans wat Dr. Kuyper zei in de Staten-Generaal („Staatscourant”, Handelingen 1904/5, bl. 151):

„In dit wetsontwerp” (van dr. Kuyper) „geschiedt de pging, om voor de wetenschap te handhaven den regel van het souverein zijn in eigen kring, zoodat niet de Staat peremptoir zal beslissen, wat wetenschappelijke eere zal hebben, maar de innerlijke levenskracht der wetenschap zelve.”

Die innerlijke levenskracht werkt nu eenmaal te Kampen; men late ze dan ook uitbotten en geve haar stuwung den vrijen loop. Zoo vindt men het rechte verband tusschen erfenissen en erfenis, en dan zonder eenige revolutie. Ik kan 't niet anders zien, dan zóó, dat de eenige kans, die men belooft om de oude opleidingskwestie weer op te rakelen, daar ligt, waar men tusschen de twee opleidingsinstituten een denkbeeldig verschil poneert en voorts wat Kampen aangaat (of evengoed de Theol. fac. der V. U.) zou teruggaan achter wat eenmaal is aanvaard. Hier is evenwel van zoo iets geen sprake.

Over vrijmetselarij.

Het „Algemeen Weekb. v. Chr. dom & Cultuur” zegt in een recensie (van de hand van Dr. M. v. Rhijn):

„Dat de Vrijmetselarij „geen enkele kerk en geen enkele politieke partij zou bestrijden” is onjuist. Eveneens dat de Loge nooit ingrijpt wanneer het om benoemingen gaat. De meeste Vrijmetselaars gebruiken alles wat Roomsche of Orthodox denkt, voor hun maaltijd. En bij benoemingen te Groningen zijn zeer begaafde andersdenkenden die vooraanstanden, gepasseerd mede door de activiteit van de Loge.

Het is wel goed, dat hier eens op gewezen wordt. Legende en waarheid zijn moeilijk te onderscheiden.

Paedagogiek van ds. Zandt.

Niet om tegen ds. Zandt te opponeeren, maar wel om te doen zien, dat tusschen wat zich „gereformeerd” noemt ter eener en ter anderder zijde wel eens groot verschil bestaat, neem ik hier uit „De Waarheidsvriend” het volgende over (het gaat over een hervormde kerkeraadsschool in Delft, die ik ds. Zandt eens in een officieel schrijven zag betitelen als „mijn” school):

Hier moeten we tegelijk iets zeggen van het zingen op die Kerkeraadsschool. Toen ondergetoekende voorzitter was, werden er Psalmen gezongen, bij het beginnen en bij het eindigen van den schooldag. Verder werden er geestelijke- en nationale liederen gezongen. En vooral bij gelegenheid van „de openbare les” was het een lust om de kinderen, onder leiding van den heer L. Blok, vroeger het hoofd der Christel. School te Ameide, te hooren zingen. Hoe dikwijls hebben ds. Benes, ds. Beekenkamp en ondergetoekende, te midden van ouders en belangstellenden, met genot er naar geluisterd, als veelstemmig door de oudste leerlingen prachtig, buitengewoon prachtig werd gezongen!

Dat was „de fractie ds. Zandt” een ergernis. Het bestuurslid Wijnmaalen e. s. stak dat onder geen stoelen of banken. En ds. Zandt riep, waar ouders en belangstellenden bij waren, het hoofd der school ter verantwoording in een hoekje van het schoollokaal en door ds. Zandt en br. Wijnmaalen werd uitgemaakt, dat hier niet anders gezongen mocht worden dan zooals „het vrome volk zingt”; wat dan beteekende: éénstemmig, elke toon van gelijken duur en niet zoo vlug! Daarbij

mocht voortaan het repertoire van de school niet anders bevatten dan: Psalmen en enkele nationale liederen! Dat is daarna in het leerplan der school opgenomen en vastgelegd.

Zoo werd het zangonderwijs op school vermoord met de woorden „zooals het vrome volk zingt”.

Eit artikel is van ds. v. Grieken. Hoe ds. Zandt — en de groep van volgers — denkt over de resultaten der christelijke paedagogiek, vraagt men niet meer, als men weet, dat op „zijn” school niet mocht gezongen worden: O jongens, als 'k rijk was, ik wist wat ik deed; of een liedje met „tra-la-la” of „hoera”. Het is te hopen, dat de Tweede Kamer begrijpt, dat de naam gereformeerd nu eenmaal een sportartikel geworden is: iedereen loopt er mee naar en op het voetbalveld, en werkt er daar ook mee naar den aard des velds.

K. S.

Nachricht. In verband met de polemiek over dr. Kuyper's leer geef ik hier nog enkele citaten uit de Memo. rie van Toelichting van dr. A. Kuyper (Bijlagen, Staatscourant, 1902-1903, 135).

1. „Onder hooger onderwijs verstaat niemand, en kan dus ook de wet niet verstaan, de private liefhebberij van iemand mee te deelen wat hij weet. Dat kan even goed door geschrift geschieden. Hooger onderwijs is maatschappelijk van het doel om te vormen en voor te bereiden tot het bekleeden van maatschappelijke betrekkingen” (bl. 10, kolom 2).

2. „En in de organieke wet van 28 April 1876 is de overtuiging, dat met name het hooger onderwijs volledig recht op vrijheid bezit zoo sterk doorgedrongen, dat art. 90 verklaart: „Het staat aan ieder Nederlander, ieder vreemdeling, die . . . elke erkende vereeniging en IEDER KERKGENOOTSCHAP vrij eene bijzondere school voor hooger onderwijs te openen.” . . . Standaard is hier ondenkbaar. Men schrijft geen vrijheid van hooger onderwijs in de wet als bedriegelijk uithang bord. Een aldus toegekende vrijheid moet voor verwezenlijking vatbaar zijn. Aan wat nominaal verkrijgbaar wordt gesteld, moet realiteit kunnen beantwoorden, zoodra de omstandigheden dat beginnen te eischen” (bl. 10, kolom 1 en 2).

3. „De tijd om . . . het oprichten van een eigen parallel-faculteit (in plaats van bijzondere leerstoelen aan de Rijksuniversiteiten, K. S.) mogelijk te maken, die gelijk examenrecht met de openbare faculteit zou moeten bezitten, is nog niet gekomen. Alleen het slagen van het leerstoelstelsel kan hiervoor in de toekomst den weg baan” (bl. 14, kolom 1). (Hier liggen ver strekkende consequenties, K. S.)

4. „De voorstelling, alsof de hoogleeraren te Delft, (dit werd geschreven vóór de verloffing der Polyt. Sch. tot Techn. Hoogeschool, K. S.), slechts wetenschap toe-passende, reeds daarom niet onder het hooger onderwijs waren te brengen, houdt dan ook geen steek” (bl. 15, kolom 1).

5. „Nu is het karakter van hooger onderwijs buitendreef overlang aan het hier bedoelde onderwijs . . . toegekend” (en trekken wij dus daaruit elke consequentie, zoodra het peil wetenschappelijk hoog genoeg staat en de erkenning algemeen is, K. S.) (bl. 15, kolom 1).

6. „Waar toch de faculteiten eener zelfde universiteit een gansch van elkander afgescheiden eigen bestaan leven . . .” (maar later hoort men tot de Gereformeerden zeggen, dat die faculteiten aan elkaar op het nauwst verbonden zijn en dat 't anders niet veel waard kan zijn in een „seminarie”, K. S.) (bl. 15, kolom 2).

7. „In navolging van Duitse technische hoogeschoolen wenscht de ondergetoekende bovendien een doctoraat aan de hoogeschool verkrijgbaar te stellen als meer wetenschappelijke bekroning van de studie dergenen, die het ingenieursdiploma verworven hebben-le, door de zelfstandige bestudering van een technisch onderwerp van voldoende wetenschappelijke zin en geoefendheid bij te geven” (bl. 17, kolom 2).

Ik geef deze citaten zonder meer. De toepassing kan de lezer wel maken. K. S.

Generale Synode te Groningen.

Vervolg tweede zitting.

De middagzitting van Donderdag 18 Aug. werd geopend met het zingen van Psalm 25:2.

Rev. E. J. Hagan, afgevaardigde van de United Free Church, Rev. Robert Robertson, afgevaardigde van de Origin Secession Church, Rev. Alexander Dewar en Sir James Simpson, beiden afgevaardigden van de Free Church of Scotland, spraken de Synode toe. Br. Van Beek Calkoen vertaalde deze in het Engelsch gehouden toespraken in het Hollandsch en bracht daarna op verzoek van den praeses, in een Engelsche toespraak den dank der Synode over voor de aivaardiging en de toespraken, daarbij voorgende de beste wenschen voor het welzijn der Schotsche kerken.

De praeses dankt Br. Van Beek Calkoen voor zijn arbeid in de vertolking en voor de wijze, waarop hij de Schotsche broeders heeft toegesproken. Spr. dankt hem tegelijkertijd voor den arbeid, dien hij in Cardiff en Genève voor de eenheid van hen, die een zijn in Gereformeerde confessie, gedaan heeft. Spr. denkt hierbij ook aan het vele, wat zij, die in het afgeloopen jaar van hem werd weggenomen, daarvoor gedaan heeft.

De praeses stelt voor, Vrijdagmiddag 1 uur de andere buitenlandse afgevaardigden gelegenheid tot spreken te geven en dien dag om half vier te eindigen.

Aldus besloten. De zitting wordt omgezet in een in comité-generaal en daarna gesloten.

Derde zitting.

De zitting werd geopend met het zingen van Psalm 128:3, waarna de praeses voorgaat in gebed.

Appel nominaal wordt gehouden; de tweede scriba, Ds J. P. Klaarhamer, leest de acta der vorige zitting, die worden vastgesteld.

Ingekomen is een telegram met heilbode uit Burgersdorp. De praeses verzoekt Ds D. Postma den dank der Synode aan den afzender te willen overbrengen.

Ds H. A. Munnik Jr., deputaat voor de zaak der Hongaarsche studenten, wordt welkom geheeten en neemt zitting als adviseerend lid.

Onl.
nazien v
van Utr
I. de
ging voc
II. den
bij de A
Aldus.
De pra
fijken de
Scheffer
sen, die
Prof.
taten inz.
De con
a. depu
keuring
b. om
Prof.
stel van
provinc
Het rap
Rotterd
ben op d
De kee
sluite:
1e. Aan
Zedings
treden m
op Midd
2e. Aan
noodzake
onder vo
instemmen
3e. De
ren, indie
de Zende
Deze v
indien de
natuur
De ker
dat zij a
a. een
opleiding
den pred
zijzers v
zakelijk o
de wijze
beste zal
de verga
corporati
op onze 2
b. alle
behoefte
voor ont
der Zendi
zendende
zal vord
c. en in
ming met
voering d
genheid d
advies, op
De ker
taten vol
dragen, d
(predikat
nemen, w
nen van
De con
10. Uit
niet is ge
eemig pla
schen zen
20. uit
Middelbur
is, dat zij
30. aan
vergaderit
a. of he
regelen w
missionaire
plegend pe
b. indies
woord, we
den ingesl
40. den
woording
met en het
en op Soe
nen, die n
varing hel
alle corpu
van advies
50. aan
Synode va
zich, een
wezenlijk
medewerk
komende 1
60. uit 1
de Genera
De con
met 31 teg
den arbeid
Zending e
om er een
Dr H. F
porten van
De con
1. de hu
studenten
2. voor d
dezelfde o
3. aan d
een te brec
ken van bi
4. wat p
tot de kerk
voldoende
5. de Sy
aan Honga
schielde all
taten.
Conform
Br. G. v
van Utre
Gereforme
De con
De Gene
gende Gen
Gereforme
Conform
De praes
dezen verri
Prof. De
het verzoek
afkeuring t